

ΜΑΡΚΙΔΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1983

Ημερομηνία: 24.08.2011

Αναφορά μας: Γ0945

Αναφορά σας:

Κύριο Γλαύκο Χατζηπέτρου
Γενικό Γραμματέα ΠΑ.ΣΥ.ΔΥ.

Αγαπητέ κύριε Χατζηπέτρου,

**ΘΕΜΑ: Επιστολή σας ημερομηνίας 12.08.2011 – Συνταξιοδοτικά και Άλλα
Ωφελήματα Δημοσίων Υπαλλήλων**

Αναφέρομαι στο πιο πάνω θέμα, σε απάντηση της επιστολής σας ημερομηνίας 12.08.2011.

Με την εν λόγω επιστολή σας μου είχατε ζητήσει να γνωματεύσω κατά πόσο τα πολιτικά κόμματα νομιμοποιούνται να προωθήσουν μέτρα, τα οποία επηρεάζουν συμφέροντα των δημοσίων υπαλλήλων. Ειδικότερα τα μέτρα αυτά είναι τα ακόλουθα:

Α. Συνεισφορά ύψους 4% επί των ακαθάριστων απολαβών των υφισταμένων υπαλλήλων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, έναντι του επαγγελματικού σχεδίου σύνταξης, που σύμφωνα με τους όρους εργοδότησης είναι χωρίς συνεισφορά. Καταβάλλεται μόνο συνεισφορά ύψους 0.75% στο Ταμείο για Χήρες και για Ορφανά.

Β. Τον υπολογισμό της σύνταξης και του εφάπαξ ποσού με βάση τον μέσο όρο των μισθών των τελευταίων 30 μηνών, αντί του τελευταίου μισθού όπως ρητά καθορίζεται στο άρθρο 8 του Περί Συντάξεων Νόμου.

Το βασικό ερώτημα που γεννάται με την επιστολή σας είναι κατά πόσο τα δικαιώματα που επηρεάζονται είναι φύσεως περιουσιακής, οπότε και τυγχάνουν προστασίας τόσο από το Άρθρο 23 του Συντάγματος όσο και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Περί Προάσπισης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εφεξής ΕΣΔΑ). Κατ' επέκταση απαιτείται ανάλυση του Άρθρου 23 του Συντάγματος και του Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

Το Άρθρο 23 του Συντάγματος, το οποίο προστατεύει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας προβλέπει τα ακόλουθα:

1. Έκαστος, μόνος ή από κοινού μετ' άλλων, έχει το δικαίωμα να αποκτά, να είναι κύριος, να κατέχει, να απολαύνη ή διαθέτη οιασδήποτε κινητήν ή ακίνητον ιδιοκτησίαν και δικαιούται να απαιτή τον σεβασμόν του τοιούτου δικαιώματος αυτού.

Το δικαίωμα της Δημοκρατίας επί των υπογείων υδάτων, ορυχείων και μεταλλείων και αρχαιοτήτων διαφυλάσσεται.

2. Στέρησις ή περιορισμός οιασδήποτε τοιούτου δικαιώματος δεν δύναται να επιβληθῇ, εἰμὴ ὡς προβλέπεται υπό του παρόντος άρθρου.

3. Η άσκησης τοιούτου δικαιώματος δύναται να υποβληθῇ δια νόμου εις όρους, δεσμεύσεις ή περιορισμούς απολύτως απαραίτητους προς το συμφέρον της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή της πολεοδομίας ή της αναπτύξεως και χρησιμοποίησεως οιασδήποτε ιδιοκτησίας προς προαγωγήν της δημόσιας ωφελείας ή των δικαιωμάτων τρίτων.¹

Οι πρόνοιες του Συντάγματος είναι ρητές και ξεκάθαρες. Απολύτως απαραίτητοι όροι, δεσμεύσεις ή περιορισμοί στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας μπορούν να επιβληθούν μόνο δια νόμου και μόνο για τους συγκεκριμένους λόγους που αναφέρονται στο Άρθρο 23.3 του Συντάγματος, δηλαδή την δημόσια ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία ή τα δημόσια

¹ Η έμφαση δική μου.

Ν.Α.

ήθη, ή την πολεοδομία ή την ανάπτυξη και χρησιμοποίηση οιασδήποτε ιδιοκτησίας προς προαγωγήν της δημόσιας ωφελείας ή των δικαιωμάτων τρίτων.

Έκδηλα λοιπόν σε περίπτωση που κριθεί ότι με την προτεινόμενη νομοθεσία θίγονται περιουσιακά δικαιώματα δημοσίων υπαλλήλων, η εν λόγω νομοθεσία θα είναι αντισυνταγματική, γιατί δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε από το συμφέρον της δημόσιας ασφάλειας, ή της δημόσιας υγείας, ή των δημοσίων ηθών ή της πολεοδομίας ή της αναπτύξεως και χρησιμοποίησεως οποιασδήποτε ιδιοκτησίας προς προαγωγήν της δημόσιας ωφελείας ή των δικαιωμάτων τρίτων. Άρα το κύριο ερώτημα είναι κατά πόσο η προτεινόμενη νομοθεσία αφορά σε περιουσιακά δικαιώματα εν τη εννοία του **Άρθρου 23.1 του Συντάγματος**.

Η προστασία που παρέχει το **Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ** δεν συμπίπτει με την προστασία που παρέχει το **Άρθρο 23 του Συντάγματός μας**. Συγκεκριμένα το **Άρθρο 23 του Συντάγματος** παρέχει μεγαλύτερα προστασία από ότι το **Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου**. Επομένως είναι δυνατόν συγκεκριμένη νομοθεσία να είναι αντισυνταγματική, ενώ ταυτόχρονα να μην αντίκειται στο **Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ**.

Το **Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ** αναφέρει τα ακόλουθα:

«Πάν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθεί της περιουσίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπόμενους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους.

*Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέσει εν ισχύι Νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιο συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων».*²

² Η έμφαση δική μου.

12-18

Όπως προκύπτει ξεκάθαρα από το αναφερθέν ανωτέρω άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ περιορισμός του δικαιώματος της ιδιοκτησίας επιτρέπεται μόνο δια νόμου αποκλειστικά για τους λόγους που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο.

Το ΕΔΑΔ αλλά και το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου έχουν αποφασίσει ότι υπό ορισμένες προϋποθέσεις τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα υπαλλήλων αποτελούν περιουσιακά δικαιώματα τα οποία απολαμβάνουν της προστασίας που παρέχει το Άρθρο 23 του Συντάγματος και το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

Ειδικότερα σε πολύ πρόσφατες αποφάσεις του σε προσφυγές που κινήθηκαν εναντίον της Ελλάδας (Προσφυγή 45769/06 Κοκκίνης κατά Ελλάδας, απόφαση ημερομηνίας 06.11.2008 και Προσφυγή 48775/06 Ρεβελιώτης κατά Ελλάδας, απόφαση ημερομηνίας 04.12.2008), οι οποίες αφορούσαν αναδρομική αναπροσαρμογή του ποσού συντάξεων ήδη αφυπηρετησάντων δημοσίων υπαλλήλων το ΕΔΑΔ αποφάσισε ότι η Ε.Σ.Δ.Α. δεν εγγυάται το δικαίωμα σε σύνταξη, αλλά σημείωσε ότι όταν ένα Συμβαλλόμενο Κράτος θέτει σε ισχύ μια νομοθεσία που προβλέπει την αυτόματη καταβολή μιας κοινωνικής παροχής, -είτε η χορήγηση της παροχής αυτής εξαρτάται από την προηγούμενη καταβολή εισφορών, είτε όχι-, η νομοθεσία αυτή πρέπει να θεωρηθεί ότι γεννά ένα περιουσιακό δικαίωμα, που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου Νο 1, για τα πρόσωπα που έχουν τις προϋποθέσεις χορήγησης της παροχής αυτής.

Επιπλέον το Δικαστήριο σημείωσε ότι ένα μέτρο επέμβασης στο δικαίωμα στο σεβασμό της περιουσίας πρέπει να τηρεί μια «δίκαιη ισορροπία» μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινότητας και των επιταγών της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου. Σύμφωνα πάντα με το ΕΔΑΔ η έγνοια να διασφαλιστεί παρόμοια ισορροπία αντανakλάται στη δομή ολόκληρου του Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και θα πρέπει να υπάρχει μια εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του σκοπού που επιδιώκει το κάθε μέτρο που αποστερεί ένα άτομο από την περιουσία του.

Επομένως προκειμένου να κριθεί κατά πόσο μία νομοθεσία περιοριστική του περιουσιακού δικαιώματος συνάδει ή όχι με το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου θα πρέπει να μπορεί να κριθεί ότι ο σχετικός περιορισμός συνιστά τέτοια δίκαιη ισορροπία.

Αντλώντας καθοδήγηση από τη νομολογία του ΕΔΑΔ το Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών στην απόφαση 2250/2008 ανέφερε ότι στην έννοια της «περιουσίας» του **Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ** εμπίπτουν και οι απαιτήσεις για σύνταξη και κοινωνικοασφαλιστικές εν γένει παροχές.

Συνεπώς, συνέχισε η απόφαση, η αναγνωριζόμενη από το υφιστάμενο δίκαιο απαίτηση του ήδη συνταξιούχου για καταβολή της απονεμηθείσας σ' αυτόν σύνταξης στο ακέραιο, η οποία (απαίτηση) έχει ήδη γεννηθεί και επομένως αποτελεί από τη γέννηση της στοιχείο της περιουσίας του, δεν επιτρέπεται να περιοριστεί με μεταγενέστερη νομοθετική ρύθμιση, εάν δεν συντρέχουν λόγοι πραγματικής δημόσιας ωφέλειας, οι οποίοι να δικαιολογούν τον περιορισμό, γιατί διαφορετικά δεν συμβιβάζεται με το **Άρθρο 1 εδάφιο α' του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α.**, αφού τείνει σε αδικαιολόγητη αποστέρηση προστατευόμενου απ' αυτό περιουσιακού αγαθού.

Επομένως, ο κοινός νομοθέτης μπορεί σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη του άρθρου 1 του ανωτέρω Πρωτοκόλλου να στερήσει το δικαιούχο από γεννημένα ως άνω δικαιώματα, αλλά μόνο "δια λόγους δημόσιας ωφελείας και υπό τους προβλεπόμενους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου. όρους", οι οποίοι πρέπει να προβάλλονται και να αιτιολογούνται ειδικά.

Παρόλο που αρχικά η νομολογία του ΕΔΑΔ περιελάμβανε υπό την προστασία του **Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου** μόνο συνταξιοδοτικά ωφελήματα, τα οποία απονέμονταν στους υπαλλήλους που κατέβαλλαν κατά την διάρκεια της υπηρεσίας τους εισφορές, στην συνέχεια το ίδιο το ΕΔΑΔ αποφάσισε ότι σύμφωνα με τις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής συμπεριλαμβάνονται υπό την προστασία του **Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου**, περιουσιακά δικαιώματα και συνταξιοδοτικά

1743.

ωφελήματα για τη λήψη των οποίων οι υπάλληλοι δεν κατέβαλαν κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας τους οποιαδήποτε συνεισφορά.

Στην απόφαση του ΕΔΑΔ στην Προσφυγή υπ' αριθμό 48321/99, *Slivenko v. Latvia*, απόφαση ημερομηνίας 23.01.2002 σε σχέση με το παραδεκτό της Προσφυγής, είχαν λεχθεί τα ακόλουθα σχετικά στην παράγραφο 121:

*“121. The Court recalls that the Convention does not guarantee, as such, a right to acquire property. An applicant can allege a violation of Article 1 of Protocol No. 1 only in so far as the impugned decisions relate to his or her “possessions” within the meaning of this provision. “Possessions” can be “existing possessions” or assets, including claims by virtue of which the applicant can argue that he or she has at least a “legitimate expectation” of acquiring effective enjoyment of a property right. ³By way of contrast, the hope of recognition of a property right which it has been impossible to exercise effectively after the entry into force of Protocol No. 1 with regard to the State concerned cannot be considered as a “possession” within the meaning of Article 1 of Protocol No. 1, nor can a conditional claim which lapses as a result of the non-fulfilment of the statutory condition (see, mutatis mutandis, the *Malhous v. the Czech Republic* (dec.), no. 33071/96, 13.12.2000, to be reported in ECHR 2000-XII).*

Περαιτέρω στην Προσφυγή υπ' αριθμό 56679/00 *Azinas v. Cyprus*, απόφαση ημερομηνίας 20/06/2002, η οποία ανατράπηκε το 2004 για άλλους λόγους που αφορούσαν το παραδεκτό της Προσφυγής, το Δικαστήριο στις παραγράφους 32-34 ανέφερε τα ακόλουθα σημαντικά:

“32. The Court notes that the right to a pension is not, as such, guaranteed by the Convention. However, the Court also reiterates that, according to the case-law of the Convention institutions, the right to a pension which is based on employment can in certain circumstances be assimilated to a property right. ⁴

³ Η έμφαση δική μου.

⁴ Η έμφαση δική μου.

1. This may be the case where special contributions have been paid: in its judgment in the case of *Gaygusuz v. Austria* (16 September 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-IV, §§ 39-41), the Court held that entitlement to a social benefit is linked to the payment of contributions, and when such contributions have been made, an award cannot be denied to the person concerned. That case concerned the issue of emergency aid granted by the State to people in need, which, the Court held, was a pecuniary right for the purposes of Article 1 of Protocol No. 1. The Court found a violation of Article 14 of the Convention combined with Article 1 of Protocol No. 1 because the Government had refused to grant the award on grounds of nationality.

2. This may also be the situation where an employer, as in the present case, has given a more general undertaking to pay a pension on conditions which can be considered to be part of the employment contract (No. 12264/86, *Sture Stigson v. Sweden*, European Commission of Human Rights, decision of 13 July 1998, unpublished). Having regard to the relevant provisions of the Pension Law, Cap.311, in particular Section 6 (f), the Court notes that the applicant, when entering the public service in Cyprus, acquired a right which constituted a "possession" within the meaning of Article 1 of Protocol No. 1. This conclusion is reinforced by the revised version of section 79(7) of the Public Service Law No. 33/67, which now provides that a pension will be paid to the wife and children of a dismissed public servant, as though he had died on the date of his dismissal.⁵

Περαιτέρω το Δικαστήριο σε απόφαση που εξέδωσε επί του παραδεκτού της Προσφυγής υπ' αριθμό 65731/01 *Stec v. UK* στις παραγράφους 51-53 θεώρησε ως περιουσιακό δικαίωμα και τα ωφελήματα που παρέχονταν χωρίς προηγουμένως να έχουν καταβληθεί εισφορές από τους ενδιαφερόμενους:

" 51. In the modern, democratic State, many individuals are, for all or part of their lives, completely dependent for survival on social security and welfare benefits. Many domestic legal systems recognise that such individuals require a degree of certainty

⁵ Η έμφαση δική μου.

and security, and provide for benefits to be paid—subject to the fulfilment of the conditions of eligibility—as of right. Where an individual has an assertable right under domestic law to a welfare benefit, the importance of that interest should also be reflected by holding Article 1 of Protocol No. 1 to be applicable.

52. Finally, and in response to the Government's contention, the Court considers that to hold that a right to a non-contributory benefit falls within the scope of Article 1 of Protocol No. 1 no more renders otiose the provisions of the Social Charter than to reach the same conclusion in respect of a contributory benefit. Whilst the Convention sets forth what are essentially civil and political rights, many of them have implications of a social or economic nature. The mere fact that an interpretation of the Convention may extend into the sphere of social and economic rights should not be a decisive factor against such an interpretation; there is no water-tight division separating that sphere from the field covered by the Convention (see *Airey v. Ireland*, judgment of 9 October 1979, Series A no. 32, § 26).

53. In conclusion, therefore, if any distinction can still be said to exist in the case-law between contributory and non-contributory benefits for the purposes of the applicability of Article 1 of Protocol No. 1, there is no ground to justify the continued drawing of such a distinction. ⁶”

Στην απόφαση στην Προσφυγή υπ’ αριθμό 55707/00 *GRAND ANDREJEVA v. LATVIA*, απόφαση ημερομηνίας 18 Φεβρουαρίου 2009 το Δικαστήριο με αναφορά και στην απόφαση *Stec* (σε σχέση με το παραδεκτό) στην παράγραφο 76 της απόφασής του ανέφερε τα ακόλουθα:

“76. The Government attached considerable importance in the instant case to the difference between Soviet pensions, which were paid by the State from common budgetary resources in accordance with the solidarity principle, and the system gradually implemented from 1991, based on individual contributions by each

⁶ Η έμφαση δική μας.

beneficiary. The Court observes in this connection that in the Stec and Others decision (cited above, §§ 47-53) it abandoned the distinction between contributory and non-contributory benefits for the purposes of the applicability of Article 1 of Protocol No. 1; from now on, when a State chooses to set up a pension scheme, the individual rights and interests deriving from it fall within the ambit of that provision, irrespective of the payment of contributions and the means by which the pension scheme is funded.⁷

Τελειώνοντας την αναφορά μου στη νομολογία θα αναφερθώ και σε μια πολύ πρόσφατη απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, την απόφαση στην Αναθεωρητική Έφεση 114/2005 Αγαμέμωνα Ξενοφώντος ν. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω του Διευθυντή Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού (2009) 3 Α.Α.Δ. 274.

Στην συγκεκριμένη υπόθεση ο Αιτητής υπηρέτησε ως δημόσιος υπάλληλος κατά την περίοδο 1959-1974, οπότε και υπέβαλε την παραίτησή του από τη Δημόσια Υπηρεσία. Αρχικά υπέβαλε αρχικά αίτημα για λήψη σύνταξης κατά χάριν, το οποίο και απερρίφθη αφού κάτι τέτοιο δεν προνοείτο στον Περί Συντάξεων Νόμο και στη συνέχεια υπέβαλε νέο αίτημα για λήψη σύνταξης, το οποίο απορρίφθηκε εκ νέου. Μετά την απόρριψη και του δεύτερου αιτήματος ο Αιτητής καταχώρησε Προσφυγή, η οποία απορρίφθηκε και εναντίον της απορριπτικής απόφασης καταχώρησε την υπό αναφορά Αναθεωρητική Έφεση. Η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου απορρίπτοντας την Έφεση ανέφερε μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

«Ο εφεσείων υποστηρίζει ότι με το διορισμό του στη συντάξιμη θέση στη Δημόσια Υπηρεσία, απόκτησε αυτόματα το δικαίωμα παροχής σ' αυτόν σύνταξης, που προστατεύεται, ως περιουσιακό στοιχείο.

Το επιχείρημα θα πρέπει να απορριφθεί. Βρισκόμαστε σε πλήρη συμφωνία με την απόφαση του πρωτόδικου δικαστηρίου στην οποία αναλύονται με μεγάλη σαφήνεια οι λόγοι απόρριψης του αιτήματος του εφεσείοντα. Επισημαίνεται ότι ακόμα και στην

⁷ Η έμφαση δική μου.

απόφαση Αζίνας τονίζεται πως το δικαίωμα σε σύνταξη δεν είναι εγγυημένο ως τέτοιο, από τη Σύμβαση. Η διαφορά βρίσκεται στο γεγονός ότι στην περίπτωση Αζίνας ο αιτητής edικαιούτο ήδη σε σύνταξη βάσει των προνοιών του εν ισχύι τότε περί Συντάξεων Νόμου, με αποτέλεσμα, η με την ποινή απόλυσής του, επέμβαση να συνεπάγεται και απώλεια υφισταμένου δικαιώματος σύνταξης. Στην παρούσα υπόθεση ο εφεσείων δεν απέκτησε δικαίωμα σε σύνταξη.

Δεν είναι ορθή η θέση του εφεσείοντα ότι με το διορισμό του σε συντάξιμη θέση απέκτησε αμέσως και συνταξιοδοτικά δικαιώματα. Ο εφεσείων, όπως και κάθε δημόσιος υπάλληλος που διορίζεται σε συντάξιμη θέση στη Δημόσια Υπηρεσία, αποκτά το δικαίωμα σύνταξης μόνο άμα και όταν πληρωθούν οι προϋποθέσεις που θέτει ο σχετικός νόμος. Δεν αποκτά δικαίωμα σύνταξης μόνο με το διορισμό του.⁸

Βάθρο των ισχυρισμών του εφεσείοντα είναι ακριβώς η ύπαρξη συνταξιοδοτικού δικαιώματος το οποίο, κατ' ισχυρισμόν, απέκτησε αμέσως μετά το διορισμό του, παρ' όλον ότι είναι φανερό ότι ο ίδιος, πάντα και μέχρι την τροποποίηση του Νόμου και την έκδοση της απόφασης Αζίνας, θεωρούσε ότι δεν είχε ένα τέτοιο δικαίωμα. Απόδειξη τούτου είναι και το γεγονός ότι αμέσως μετά την αποχώρηση από τη θέση του το 1974 ζήτησε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την κατά χάριν καταβολή φιλοδωρήματος.

Ο εφεσείων στο περίγραμμα αγόρευσής του συγκρίνει επί μακρόν τη δική του περίπτωση με την περίπτωση Αζίνας. Παραγνωρίζει όμως βασικά σημεία στα οποία διαφέρουν. Ο εφεσείων παραιτήθηκε οικειοθελώς της Δημόσιας Υπηρεσίας σε χρόνο που ακόμα δεν είχε δημιουργηθεί οποιοδήποτε συνταξιοδοτικό δικαίωμα με βάση τον εν ισχύι τότε νόμο, ενώ ο Αζίνας είχε απολυθεί από τη θέση του, ύστερα από πειθαρχική διαδικασία, με αποτέλεσμα να στερηθεί των ήδη δημιουργηθέντων και υφισταμένων συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.⁹

Έχοντας υπόψη όλα τα πιο πάνω και με αναφορά στις πρόνοιες του Περί Συντάξεων Νόμου, Ν. 97(Ι)/97, θα προχωρήσω τώρα να απαντήσω το πρώτο κρίσιμο και ουσιώδες

⁸ Η έμφαση δική μου.

⁹ Η έμφαση δική μου

Λ.Α.

ερώτημα που θα πρέπει να απαντηθεί, τότε υπάρχει θεμελιωμένο συνταξιοδοτικό δικαίωμα ούτως ώστε να θεωρηθεί ως γεννημένο περιουσιακό δικαίωμα που τυγχάνει της προστασίας του **Άρθρου 23 του Συντάγματος και του Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ** και τότε υπάρχει απλά προσδοκία δικαιώματος κάτι που έχει ως συνέπεια η απλή προσδοκία δικαιώματος να μην τυγχάνει οποιασδήποτε προστασίας.

Σύμφωνα με τους ορισμούς που δίδονται στο **άρθρο 2** του εν λόγω νόμου «**συντάξιμος υπάλληλος**» σημαίνει υπάλληλο ο οποίος κατέχει συντάξιμη θέση στη κρατική υπηρεσία με μόνιμη ιδιότητα, «**συντάξιμη θέση**» σημαίνει μόνιμη θέση στη δημόσια υπηρεσία, ενώ «**συντάξιμη υπηρεσία**» σημαίνει υπηρεσία η οποία λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό σύνταξης ή φιλοδωρήματος ή άλλων ωφελημάτων δυνάμει του Νόμου, για τον υπολογισμό της ολικής συντάξιμης υπηρεσίας υπαλλήλου, χρονική περίοδος μέχρι 15 ημερών αγνοείται και πάνω από 15 ημερών λογίζεται ως πλήρης μήνας.

Περαιτέρω «**θεμελιωτική υπηρεσία**» σημαίνει την περίοδο που λαμβάνεται υπόψη για να αποφασιστεί αν υπάλληλος δικαιούται, λόγω μήκους της υπηρεσίας, σε σύνταξη, φιλοδώρημα ή άλλο ωφέλημα και περιλαμβάνει την περίοδο από την ημερομηνία που ο υπάλληλος αρχίζει να λαμβάνει μισθό για υπηρεσία σε κρατική θέση μέχρι την ημερομηνία που εγκαταλείπει την κρατική υπηρεσία, χωρίς την αφαίρεση οποιασδήποτε περιόδου απουσίας.

Επιπλέον «**ωφέλημα**» ή «**ωφελήματα**» σημαίνει σύνταξη ή σύνταξη και εφάπαξ ποσό ή φιλοδώρημα.

Σύμφωνα με το **άρθρο 4(1) του Περί Συντάξεων Νόμου**, σύνταξη, εφάπαξ ποσό ή φιλοδώρημα και άλλα ωφελήματα χορηγούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του Περί Συντάξεων Νόμου στους κρατικούς υπαλλήλους της Κυπριακής Δημοκρατίας, ενώ το εδάφιο (2) του ιδίου νόμου τα αναφερόμενα στο εδάφιο (1) ωφελήματα υπολογίζονται

σύμφωνα με τις πρόνοιες που ισχύουν κατά την ημερομηνία αφυπηρέτησης του κρατικού υπαλλήλου.

Το **άρθρο 8 του Περί Συντάξεων Νόμου** καθορίζει τα συνταξιοδοτικά ωφελήματα των δημοσίων υπαλλήλων. Το εδάφιο 1 του άρθρου αυτού προνοεί ότι σε κρατικό υπάλληλο ο οποίος έχει συμπληρώσει **πέντε ή περισσότερα χρόνια υπηρεσίας**, καταβάλλεται ετήσια σύνταξη με βάση συντελεστή ενός οκτακοσιοστού των ετήσιων συντάξιμων απολαβών του κατά την ημερομηνία της αφυπηρέτησής του για κάθε συμπληρωμένο μήνα της συντάξιμης υπηρεσίας του, ενώ το εδάφιο 2 του ιδίου άρθρου προβλέπει ότι ο υπάλληλος αυτός λαμβάνει εφάπαξ ποσό ίσο με την ετήσια σύνταξη πολλαπλασιαζόμενη επί του δεκατέσσερα και διαιρουμένου του ποσού που προκύπτει δια τρία.

Το **άρθρο 9 του Περί Συντάξεων Νόμου** ορίζει ότι τηρουμένων των διατάξεων του Νόμου, σύνταξη και εφάπαξ ποσό ή φιλοδώρημα ή άλλο ωφέλημα χορηγείται σε υπάλληλο κατά την αφυπηρέτησή του μεταξύ άλλων με την συμπλήρωση της ηλικίας υποχρεωτικής αφυπηρέτησης και σε περίπτωση οικειοθελούς πρόωρης αφυπηρέτησης.

Το **άρθρο 27(1)(α) του Περί Συντάξεων Νόμου** ορίζει ότι όταν κρατικός υπάλληλος, που κατέχει συντάξιμη θέση και συμπλήρωσε πέντε ή περισσότερα έτη υπηρεσίας και ηλικία όχι μικρότερη των σαράντα πέντε ετών ή σαράντα οκτώ ετών προκειμένου για ιατρικό λειτουργό που διορίστηκε την ή μετά την τροποποίηση του νόμου το 2001, υποβάλλει αίτηση για πρόωρη αφυπηρέτηση από την υπηρεσία, η οποία εγκρίνεται από το αρμόδιο όργανο καταβάλλεται αμέσως σε αυτόν το εφάπαξ ποσό που δικαιούται για την υπηρεσία του, ενώ η σύνταξη παγοποιείται και καταβάλλεται αμέσως μόλις αυτός συμπληρώσει την ηλικία των πενήντα πέντε ετών ή των πενήντα οκτώ ετών προκειμένου για ιατρικό λειτουργό που διορίστηκε την ή μετά την τροποποίηση του νόμου το 2001.

Περαιτέρω το **εδάφιο (β) του άρθρου 27 του Περί Συντάξεων Νόμου** ορίζει ότι όταν υπάλληλος που κατέχει συντάξιμη θέση και δεν ικανοποιεί τους άλλους όρους της

Ν.Β.

παραγράφου (α) του εδαφίου αυτού, αλλά έχει συντάξιμη υπηρεσία όχι μικρότερη των τριών ετών, παραιτείται από την θέση του με άδεια του αρμοδίου οργάνου, αυτός παίρνει αμέσως μετά την παραίτησή του εφάπαξ ποσό ίσο με το ένα δωδέκατο των μηνιαίων συντάξιμων απολαβών του κατά την ημερομηνία παραίτησης του για κάθε συμπληρωμένο μήνα υπηρεσίας.

Ενόψει της νομολογίας τόσο του ΕΔΑΔ όσο και του Ανωτάτου Δικαστηρίου αλλά και των προνοιών του Περί Συντάξεων Νόμου, έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ένας δημόσιος υπάλληλος με την πρόσληψή του στη δημόσια υπηρεσία δεν αποκτά δικαίωμα για σύνταξη και κατά συνέπεια γεννημένο περιουσιακό δικαίωμα, αλλά αποκτά μόνο προσδοκία δικαιώματος.

Ένας δημόσιος υπάλληλος αποκτά το δικαίωμα στην σύνταξη και κατά συνέπεια γεννημένο περιουσιακό δικαίωμα, το οποίο προστατεύεται από το Άρθρο 23 του Συντάγματος και από το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις του σχετικού νόμου για να λάβει σύνταξη. Οι προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος είναι η συμπλήρωση 5 ή περισσότερων χρόνων υπηρεσίας, το οποίο όμως σε περίπτωση οικειοθελούς πρόωρης αφυπηρέτησης του υπαλλήλου συναρτάται και με την συμπλήρωση του 45^{ου} ή του 48^{ου} έτους της ηλικίας του υπαλλήλου, ανάλογα με την περίπτωση.

Συνεπεία των πιο πάνω θεωρώ ότι με βεβαιότητα γεννημένο περιουσιακό δικαίωμα έχουν όσοι υπάλληλοι έχουν συμπληρώσει 5 ή περισσότερα χρόνια υπηρεσίας και ταυτόχρονα έχουν συμπληρώσει το 45^ο ή το 48^ο ανάλογα με την περίπτωση, έτος της ηλικίας τους.

Η θέση υπαλλήλων, που έχουν συμπληρώσει 5 χρόνια υπηρεσίας αλλά δεν έχουν συμπληρώσει το 45^ο ή το 48^ο έτος της ηλικίας τους, ανάλογα με την περίπτωση, είναι κάπως διαφορετική, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι στην προαναφερθείσα απόφαση Ξενοφώντος η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου τόνισε ιδιαίτερα την μη συμπλήρωση του 45^{ου} έτους της ηλικίας του Εφεσεύοντα.

Παρά ταύτα και επειδή η οικειοθελής πρόωρη αφυπηρέτηση υπαλλήλου πριν το 45^ο ή το 48^ο έτος της ηλικίας του, ανάλογα με την περίπτωση, είναι απόλυτο δικαίωμα του καθενός υπαλλήλου ξεχωριστά, και επειδή με τις προτεινόμενες από τα πολιτικά κόμματα νομοθετικές ρυθμίσεις δεν περιορίζεται το δικαίωμα της οικειοθελούς πρόωρης αφυπηρέτησης των δημοσίων υπαλλήλων, έχω αποκλίνει υπέρ της άποψης ότι το περιουσιακό δικαίωμα είναι ήδη γεννημένο και για αυτή την κατηγορία των υπαλλήλων.

Το δικαίωμα της περιουσίας δεν είναι απόλυτο αλλά επιδέχεται περιορισμών εφόσον τηρηθούν τα όσα το Άρθρο 23(3) του Συντάγματος και/ ή το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ προβλέπουν.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσω και πάλι την ουσιώδη διαφορά που υπάρχει μεταξύ των λόγων που επιτρέπονται στο Σύνταγμα και των λόγων που επιτρέπονται από το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ ως επιτρεπόμενοι λόγοι για περιορισμό του δικαιώματος της ιδιοκτησίας.

Ενώ με βάση το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ επιτρέπεται ο περιορισμός περιουσιακού δικαιώματος για λόγους δημοσίου συμφέροντος (το κατά πόσο οι προτεινόμενες ρυθμίσεις μπορούν να υπαχθούν στο δημόσιο συμφέρον δεν είναι θέμα με το οποίο ασχολούμαι στην παρούσα γνωμάτευση, υπενθυμίζω όμως ότι ως έχω ήδη αναφέρει (βλ. σελίδες 4-5 πιο πάνω) είναι θέμα κατά πόσο ο περιορισμός του δικαιώματος συνιστά δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινωνίας και των επιταγών της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου) το Άρθρο 23.3 του Συντάγματος είναι πιο αυστηρό και δεν περιλαμβάνει το δημόσιο συμφέρον στους επιτρεπόμενους λόγους περιορισμού του δικαιώματος της περιουσίας.

Ως εκ τούτου όπως είναι σήμερα διατυπωμένο το Σύνταγμα δεν μπορεί να επιβληθεί δια νόμου περιορισμός περιουσιακών δικαιωμάτων για λόγους δημοσίου συμφέροντος,

Π.Α.

καθότι ένας τέτοιος νόμος θα είναι αντισυνταγματικός ως προσκρούων στο **Άρθρο 23.3 του Συντάγματος**.

Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι το **Άρθρο 23(3) του Συντάγματος** δεν περιλαμβάνεται στα θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος, σύμφωνα με τις πρόνοιες του **Άρθρου 182.1 του Συντάγματος**, αυτό μπορεί να τροποποιηθεί με θετική ψήφο της πλειοψηφίας των 2/3 των Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Επομένως σε περίπτωση που ψηφισθεί οποιοδήποτε νόμος που περιορίζει περιουσιακά δικαιώματα απλώς και μόνο για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος (το οποίο δεν σχετίζεται με τα όσα αγαθά αναφέρονται στην παράγραφο **23.3 του Συντάγματος**) θα προσκρούσει στο **Άρθρο 23.3 του Συντάγματος**, εκτός αν το τελευταίο τροποποιηθεί προηγουμένως με την απαιτούμενη πλειοψηφία των 2/3 των Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων. Σε περίπτωση, λοιπόν, που της ψήφισης ενός τέτοιου νόμου, προηγηθεί η τροποποίηση του **Άρθρου 23.3 του Συντάγματος**, τότε, αν ο τέτοιος νόμος εμπίπτει στις περιπτώσεις που θα προβλέπει η τροποποίηση του Συντάγματος, τότε δεν θα είναι αντισυνταγματικός.

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω θα προχωρήσω τώρα να απαντήσω στα ερωτήματά σας με την σειρά που μου τα έχετε θέσει.

Α. Το άρθρο 41 του Περί Συντάξεων Νόμου, Ν. 97(Ι)/1997 ως έχει μέχρι σήμερα τροποποιηθεί καθορίζει τις περιοδικές εισφορές που θα πρέπει να καταβάλλουν οι εισφορείς, οι οποίοι είναι συντάξιμοι υπάλληλοι.

Το **άρθρο 41(4) του Περί Συντάξεων Νόμου** ορίζει ότι οι καταβλητέες περιοδικές εισφορές είναι ποσό ίσο με ποσοστό 0,75% των εκάστοτε συντάξιμων απολαβών του εισφορέα μέχρι ποσού ίσου με τις ασφαλιστέες αποδοχές του, που καθορίζονται εκάστοτε με βάση τους περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμους και με ποσοστό 1,75% των εκάστοτε συντάξιμων απολαβών πέραν των ασφαλιστέων αποδοχών του.

ΝΑ

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρετε στην επιστολή σας ημερομηνίας 12.08.2011 μεταξύ των μέτρων που προωθούνται είναι και η επιβολή συνεισφοράς 4% επί των ακαθάριστων απολαβών των υφιστάμενων υπαλλήλων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, έναντι του επαγγελματικού σχεδίου σύνταξης, που σύμφωνα με τους όρους εργοδότησης είναι χωρίς συνεισφορά.

Ως εκ τούτου θεωρώ ότι στα πλαίσια της πρότασης αυτής υπάρχει περιορισμός περιουσιακού δικαιώματος, εφόσον τίθεται ως νέα προϋπόθεση, η καταβολή εισφορών.

Για το αν ο περιορισμός αυτός είναι επιτρεπτός στα πλαίσια του **Άρθρου 23 του Συντάγματος** και του **Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ** ισχύουν τα όσα αναφέρω ανωτέρω στις **σελίδες 13-14** τόσο σε σχέση με τη διαφοροποίηση των επιτρεπομένων περιορισμών που περιλαμβάνονται στο **Άρθρο 23.3 του Συντάγματος** και στο **Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ** όσο και με την ανάγκη αιτιολόγησης και τεκμηρίωσης του σκοπού για τον οποίο επιβάλλονται οι σχετικοί περιορισμοί στο δικαίωμα της περιουσίας.

Β. Σύμφωνα με την επιστολή σας ημερομηνίας 12.08.2011 ένα εκ των μέτρων που επιχειρείται να προωθηθεί από τα πολιτικά κόμματα είναι ο υπολογισμός της σύνταξης και του εφάπαξ με βάση το μέσο όρο των απολαβών των 30 τελευταίων μηνών, αντί του τελευταίου μισθού, ως ορίζει το **άρθρο 8(1) του Περί Συντάξεων Νόμου**.

Έχοντας υπόψη τα όσα αναφέρω ανωτέρω στις **σελίδες 10-14** έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι σε σχέση με υπαλλήλους που πρόκειται να προσληφθούν στη δημόσια υπηρεσία με την τυχόν ψήφιση των συγκεκριμένων προτάσεων σε νόμο δεν υπάρχει θέμα παραβίασης του δικαιώματος της περιουσίας καθότι τα συγκεκριμένα πρόσωπα κατά την ψήφιση του νόμου δεν κατέχουν συντάξιμη θέση και ούτε καν προσδοκία δικαιώματος έχουν, πόσω μάλλον γεννημένο περιουσιακό δικαίωμα.

Σε σχέση με τους ήδη αφυπηρετήσαντες δημοσίους υπαλλήλους, για τους οποίους δεν έχω αντιληφθεί αν θα τους επηρεάζει η πρόνοια για τον τρόπο υπολογισμού της σύνταξης, θεωρώ ότι το περιουσιακό δικαίωμα όχι μόνο έχει γεννηθεί αλλά έχει

ωριμάσει, εφόσον η τάξη αυτή των υπαλλήλων έχει ήδη ξεκινήσει να λαμβάνει σύνταξη με βάση των τελευταίο της μισθό, και ως τούτου τυχόν υπαγωγή της τάξης αυτής στη ρύθμιση περί υπολογισμού της σύνταξης με βάση το μέσο όρο του μισθού των τελευταίων 30 μηνών θα έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της σύνταξης που ήδη λαμβάνουν, κάτι που σαφώς αποτελεί περιορισμό του δικαιώματος της περιουσίας, όπως το δικαίωμα αυτό έχει αναλυθεί ανωτέρω.

Περαιτέρω πρόνοια για υπαγωγή των ήδη συνταξιούχων δημοσίων υπαλλήλων στις πρόνοιες της υπό συζήτηση πρότασης νομοθεσίας, περιορίζει περαιτέρω περιουσιακά δικαιώματα δημοσίων υπαλλήλων, εφόσον μια τέτοια νομοθεσία τροποποιεί το **άρθρο 4(2) του Περί Συντάξεων Νόμου**, το οποίο ρητά ορίζει ότι ο υπολογισμός της σύνταξης και του εφάπαξ ποσού γίνεται με βάση την ισχύουσα κατά τον χρόνο αφυπηρέτησης του δημοσίου υπαλλήλου νομοθεσία.

Τέλος σε σχέση με τους εν υπηρεσία δημοσίους υπαλλήλους, οι οποίοι έχουν προσληφθεί με βάση το ισχύον καθεστώς, αλλά θα αφυπηρετήσουν με το νέο καθεστώς, σε περίπτωση που αυτό ψηφισθεί από τη Βουλή των Αντιπροσώπων σε νόμο, θα τους κατατάξω σε δύο κατηγορίες: Α) Σε αυτούς που έχουν συμπληρώσει πέντε ή περισσότερα χρόνια υπηρεσίας αλλά δεν έχουν συμπληρώσει το 45° ή το 48° έτος της ηλικίας τους, ανάλογα με την περίπτωση, και β) Σε αυτούς που έχουν συμπληρώσει πέντε ή περισσότερα χρόνια υπηρεσίας και παράλληλα έχουν 45° ή το 48° έτος της ηλικίας τους, ανάλογα με την περίπτωση και ακόμα και σήμερα αν υποβάλουν αίτημα για οικειοθελή πρόωρη αφυπηρέτηση έχουν κατοχυρωμένο δικαίωμα να λάβουν άμεσα έφαπαξ ποσό και να λαμβάνουν με την συμπλήρωση του 55^{ου} ή 58^{ου} έτους της ηλικίας τους αντίστοιχα, μηνιαία σύνταξη.

Σε σχέση με την υπό Α) κατηγορία παρά την κάποια αμφιβολία που μπορεί να εγερθεί επαναλαμβάνω ότι έχω αποκλίνει υπέρ της άποψης ότι το περιουσιακό δικαίωμα είναι ήδη γεννημένο και για αυτή την κατηγορία των υπαλλήλων καθότι η οικειοθελής πρόωρη αφυπηρέτηση είναι απόλυτο δικαίωμα των υπαλλήλων και

12/5

ως εκ τούτου σε περίπτωση που ψηφισθούν οι προτεινόμενες ρυθμίσεις θα υπάρχει περιορισμός του Συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της ιδιοκτησίας.

Σε σχέση με την υπό Β) κατηγορία επαναλαμβάνω ότι με βεβαιότητα έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι υπάρχει ήδη γεννημένο περιουσιακό δικαίωμα, το οποίο θα υποστεί περιορισμούς σε περίπτωση που αλλάξει ο τρόπος υπολογισμού της σύνταξης και του εφάπαξ ποσού, με άμεσο αποτέλεσμα και την μείωση του ύψους των καταβαλλομένων ωφελημάτων, με αποτέλεσμα να υπάρχει περιορισμός του Συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της περιουσίας.

Στη διάθεσή σας για οποιεσδήποτε διευκρινήσεις,

Με εκτίμηση,

Αλέκος Μαρκίδης

Μαρκίδη, Μαρκίδη & Σία